

CRPE Policy Brief nr. 23,
noiembrie 2013
Autori: Cornelia Mihai,
Alexandra Toderiță

Cum deblocăm finanțarea fermelor mici și mijlocii din România?

Propunere de instrumente financiare
pentru PNDR 2014-2020

CUPRINS

Radiografia creditării agriculturii.....	3
Facilități de garantare și creditare disponibile în prezent pe piață	4
Propunerea CRPE: instrumente financiare pentru stimularea investițiilor în agricultură.....	5
Creditare și microcreditare în noul PNDR.....	5
I. Includerea în noul PNDR a unui fond de creditare și/sau microcreditare	6
II. Reducerea costului garanțiilor pentru proiectele derulate de tinerii fermieri si de start-up-urile care dezvoltă proiecte de investiții. Acordarea de garanții de 100% pentru tinerii fermieri care accesează fonduri de investiții din PNDR.....	11
Cui se adresează propunerile noastre?	12
Concluzii	12

Radiografia creditării agriculturii

Deși în ultima perioadă se constată un interes și o deschidere mai mare a instituțiilor de credit pentru finanțarea IMM-urilor din agricultură și a sectorului agro-alimentar, accesarea finanțării rămâne o "piatră de moară" de ridicat și purtat pentru majoritatea fermierilor din spațiul rural.

Foarte mulți solicitanți de ajutor financiar pentru investiții, oferit de Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), întâmpină **dificultăți în procurarea cofinanțării private cerute de program**. În absența resurselor proprii de cofinanțare și refuzați de cele mai multe ori de bănci, potențialii solicitanți se văd obligați să renunțe la proiectele lor de dezvoltare, cu consecințe directe atât asupra veniturilor proprii și a economiei locale, cât și asupra nivelului ratei de absorbție a fondurilor PNDR.

Conform datelor recente ale Ministerului Agriculturii¹, peste 60% dintre contractele încheiate pentru măsurile de investiții private au fost reziliate din cauza lipsei cofinanțării private.

Plafoanele maxime stabilite în actualul PNDR pentru măsurile de investiții din domeniul industriei alimentare (Măsura 123), dar și în exploatații agricole (măsura 121) au fost supradimensionate în raport cu capacitatea sectorului de a absorbi eficient acești bani.

Proiecte de sute de mii de euro au fost scrise pentru ceea ce sunt considerați ca fiind "cei mai ieftini bani" (fondurile europene), dar s-a uitat faptul că pentru fiecare euro cheltuit de la UE, beneficiarul trebuia să contribuie cu un euro din banii proprii sau atrași de pe piața de credit, la care trebuie să adauge și cheltuielile neeligibile. Deși majoritatea acestor contracte au beneficiat la depunere de scrisori de confort din partea băncilor comerciale, prin care li se promitea finanțarea proiectelor în cauză, ulterior aceste credite de co-finanțare fie nu au mai fost acordate, fie condițiile de acordare au devenit mai dificile.

Este un paradox faptul că pe de o parte, statul prioritizează atragerea tinerilor în agricultură (deci start-up-urile), dezvoltarea agriculturii de mijloc și a fermelor familiale, și totuși nu identifică soluții financiare concrete pentru sprijinirea acestora în accesarea creditelor de cofinanțare.

Există o neconcordanță evidentă între ritmul de dezvoltare al acestui sector și cerințele sistemului de creditare a agriculturii din România, pentru care există câteva explicații clare:

- Instituțiile de creditare de pe piață **asociază un grad ridicat de risc majorității fermierilor și a potențialilor beneficiari ai ajutorului FEADR pentru micro-întreprinderi și IMM-uri, deoarece:**

¹ Date susținute și prin nota de fundamentare a HG 682/04.09.2013

- majoritatea fie nu se încadrează în indicatorii actuali ai băncilor (ex. lichidități, solvabilitate), fie nu dețin un istoric de operațiuni bancare sau de credit;
- nu dispun de **garanții materiale suficiente (băncile solicită minim 110%, ajungând chiar la 150%) pentru obținerea unei credit de investiții;**
- ✚ **Costurile de administrare ale împrumutului sunt prea mari comparativ cu posibilitățile financiare ale solicitanților (ex: nivelul veniturilor obținute din activitățile de producție);**
- ✚ **Profitabilitatea acestui sector este mai redusă comparativ cu alte sectoare cu înaltă valoare adăugată. Suprafața medie a exploatațiilor agricole în România (3,45 ha)² este sub nivelul de viabilitate economică; aceasta face ca, în primii ani de implementare a proiectelor contractate, fermierii să nu obțină suficiente venituri pentru a rambursa creditele solicitate și pentru a susține în același timp și activitatea de producție;**
- ✚ Se resimte acut **lipsa personalului specializat care să înțeleagă particularitățile și nevoile creditării agriculturii în cadrul instituțiilor finanțatoare, precum și nevoia unor produse specializate de creditare** care să completeze efortul financiar din fonduri naționale și europene.

Facilități de garantare și creditare disponibile în prezent pe piață

În actualul cadru de finanțare a agriculturii, o modalitate de a adresa soluții a fost aplicarea unei scheme de garantare a creditului pentru co-finanțarea proiectelor prin PNDR.

Astfel, fondul de garantare selectat de MADR a facilitat, prin preluarea riscului de creditare a fermierului beneficiar de măsuri PNDR, orientarea sectorului bancar către investițiile în agricultură susținute din fonduri europene.

Astfel, în actualul PNDR sunt active două scheme, prin care se acordă garanții pentru proiecte de investiții private în agricultură și industrie alimentară (Măsura 121 – Modernizarea exploatațiilor agricole și Măsura 123 - Creșterea valorii adăugate a produselor agricole și forestiere), precum și pentru dezvoltarea de IMM-uri în mediu rural, axate pe activități non-agricole (Măsura 312 - Sprijin

² Datele Recensământul Agricol 2010

pentru crearea și dezvoltarea de micro-întreprinderi și Măsura 313 - Încurajarea activităților turistice).

Garanțiile acordate sunt strict legate de finanțarea acordată de instituția de credit, cu încadrare în limita maximă de 80% din valoarea acesteia și nu mai mult de 2,5 mil. euro. Pe baza rapoartelor anuale de implementare ale PNDR, se poate aprecia că media garanțiilor este în prezent sub limitele maxime stabilite, ceea ce arată că **valoarea maximă eligibilă a unui proiect a fost prea mare (ex. 2 milioane Euro pentru modernizarea exploatațiilor agricole – măsura 121).**

Pe lângă fondurile europene, MADR a adoptat în 2013 un **instrument național de creditare prin OUG 43/2013 privind unele măsuri pentru dezvoltarea și susținerea fermelor de familie și facilitarea accesului la finanțare al fermierilor.**

Ordonanța introduce conceptul de fermă familiară, deși considerăm definiția tehnică a acestei categorii ca fiind imprecisă³. Totuși, statul arată prin această ordonanță o preocupare implicită pentru categoria de fermieri mici și mijlocii, dat fiind că deschide finanțarea către aceștia, printr-un vehicul financiar ignorat până acum: *instituțiile financiare non-bancare*.

Din păcate, OUG 43/2013 nu este încă funcțională pentru că îi lipsesc procedurile de implementare (nu s-a realizat selecția instituțiilor de credit). Realizarea selecției într-un orizont de timp apropiat ar permite accesul fermierilor la credite prin ambele categorii de intermediari financiari (bănci și instituții de micro-creditare), atingând astfel obiectivul explicit al actului normativ: susținerea micilor fermieri.

Propunerea CRPE: instrumente financiare pentru stimularea investițiilor în agricultură

Creditare și microcreditare în noul PNDR

Noul cadru european pentru 2014-2020 încurajează statele membre să introducă în programele naționale de dezvoltare rurală facilități de sprijin pentru investiții private, prin acompanierea acestor măsuri de sprijin cu instrumente financiare.

³ Limita de 2 – 50 UDE include aproape toți fermierii.

În documentul "Poziția serviciilor Comisiei cu privire la dezvoltarea unui Acord de parteneriat și a unor programe în România în perioada 2014-2020", la capitolul care tratează competitivitatea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, **Comisia Europeană recomandă explicit facilitarea accesului la microfinanțare, în special în sectorul agricol și mai ales pentru tineri și persoanele cele mai îndepărtate de piața forței de muncă, precum și pentru microîntreprinderi**".⁴

Mai mult, în proiectul Acordului de Parteneriat care se va încheia între Guvernul României și Comisia Europeană se precizează necesitatea utilizării instrumentelor financiare:

„Având în vedere situația economică actuală și deficitul de resurse publice, se așteaptă ca instrumentele financiare să joace un rol mai puternic în 2014-2020. **Introducerea lor va permite o eficacitate, precum și o eficiență ridicată în utilizarea fondurilor. Instrumentele financiare pot fi folosite pentru orice tip de investiție sau de către beneficiari.**

Cu toate că în 2007-2013 implementarea lor nu a avut succesul așteptat, România intenționează să apeleze în viitoarea perioadă de programare la instrumentele financiare pentru asigurarea accesului la finanțare a IMM-urilor, pentru întreprinderile inovative generatoare de valoare adăugată și pentru încurajarea cererii pentru eco-inovare, respectiv pentru utilizarea capitalului de risc în investiții în domeniul cercetării-dezvoltării, pentru a stimula start-up-urile și spin-off-urile inovative."⁵

I. Includerea în noul PNDR a unui fond de creditare și/sau microcreditare

Acest fond ar trebui inclus în alocarea financiară disponibilă în cadrul măsurii din PNDR 2014-2020 recent anunțate de MADR - «Investiții în active fizice», pentru care a fost estimată o alocare de 1 832 milioane de Euro. Această măsură își propune în acest moment "modernizarea fermelor (pomicultură, alte investiții)", "procesare" și "infrastructură adaptare".

Această sumă ar fi suficient de mare pentru a include și facilități de creditare pentru aceste proiecte de investiții vizate de măsură.

⁴ Poziția serviciilor Comisiei cu privire la dezvoltarea unui Acord de parteneriat și a unor programe în ROMÂNIA în perioada 2014-2020,

⁵ Documentul Ministerului Fondurilor Europene cu privire la Oportunitati de finantare pentru perioada 2014-2020 pentru a asigura un mediu de afaceri mai bune (Acordul de Parteneriat al Romanei pentru perioada 2014-2020

Fondul de creditare și/sau micro-creditare ar trebui să fie configurat în jurul unor obiective clare, precise și cuantificabile, care să corespundă nevoilor reale de sprijin pentru restructurarea fermelor mici și mijlocii (care desfășoară activități economice și care dețin pregătire profesională în raport cu obiectivul proiectul) în ferme viabile economic și adaptate cerințelor pieței.

Propunerea vine în susținerea și completarea intenției MADR, manifestată prin OUG 43/2013. Prin propunerea noastră, **statul român poate decide continuarea acestui efort (făcut în prezent din bani naționali) și prin bani europeni începând din 2014, utilizând instrumentele financiare din PNDR.**

Ce trebuie să conțină acest instrument financiar?

- a. **Fond de creditare pentru dezvoltarea fermelor mijlocii existente** – pentru credite de maxim 300.000 Euro, care să acopere co-finanțarea privată – maxim 50% și o parte din cheltuielile neeligibile aferente proiectului de investiții).

Am estimat acest plafon din analiza valorii publice medii ale proiectelor contractate pe actualul PNDR. De exemplu, la nivelul anului 2012 – ultimul raport de selecție publicat de MADR- valoarea medie publică pe proiecte contractate de APDRP a fost: **măsura 121, sectorul creșterea animalelor - 627.925 Euro/proiect, măsura 121, sectorul vegetal - 200.693 euro/proiect, măsura 123 - 930.800 euro/proiect, măsura 123, sectorul agricol - 604.071 euro/proiect.**

- b. **Fond de microcreditare** (max. 25.000 Euro) *pentru tineri fermieri care doresc să înființeze o exploatație agricolă și pentru restructurarea activităților agricole desfășurate de fermele mici*

În ambele situații, condițiile minime de creditare constau în:

1. Perioada de acordare a creditului pe maxim 7 ani, perioada de rambursare de maxim 10 ani.
2. Creditele se vor acorda preferabil în lei, doar pentru proiectele de investiții din cadrul PNDR și nu pentru capital de lucru.
3. **Valoarea maximă a proiectelor de investiții prin PNDR să fie de 600.000 Euro pentru dezvoltarea fermelor existente și 50.000 Euro pentru proiecte de investiții dedicate tinerilor care înființază exploatații agricole (start-up-uri) și pentru proiectele de restructurare a activităților agricole desfășurate de fermele mici.**

Instrumentul financiar privind constituirea unui fond de creditare pentru proiectele de investiții din agricultură cu finanțare din PNDR ar putea fi configurat după un format mai simplu, predefinit în fișa tehnică a măsurii, cunoscându-se de la început condițiile de finanțare a limitei procentului de nerambursabil.

Aceasta presupune introducerea în PNDR a **posibilității de deducere a ajutorului pentru subvenționarea ratei de dobândă din procentul de nerambursabil (de maxim 50%)**. Procentul aferent subvenției se va stabili în baza analizei ex-ante efectuată de MADR în vederea selectării instrumentelor financiare ce vor fi incluse în noul PNDR. Procentul aferent subvenției pentru rata de dobândă va fi stabilit pe întreaga perioadă de acordare a creditului și va fi invariabil.

Acest instrument de creditare este însoțit de o facilitate de subvenționare a dobânzii la creditare derulate prin fond.

O astfel de metodologie, aprobată de Comisia Europeană, a fost implementată în Lituania prin PNDR 2007-2013. Rata de subvenționare a dobânzii la creditele de investiții cu finanțare din PNDR s-a calculat prin aplicarea unui model bazat pe nivelul ratei medii a dobânzii pentru creditele în moneda națională, comunicat de banca națională, cel stabilit la 6 luni (VILIBOR). Marja băncii nu a fost mai mare de 3%, iar comisionul de credit a reprezentat 0.5 % din valoarea creditului.

Propunerea noastră face ca dobânda la credite să depindă de rata medie a dobânzii pentru creditele în monedă națională, comunicată de către BNR. Trebuie evitată situația în care banii din această schemă ar depinde de dobânda practică de fiecare bancă în parte.

Exemplu de calcul pentru România

În prezent, rata dobânzii la credite în lei pentru agricultură este undeva la 10%-12% (există bănci care practică și dobânzi mai mari atunci când beneficiari sunt start-up-uri).

În prezent, nivelul ratei RoBOR la credite în lei stabilit de BNR la șase luni este de 4%. Dacă aplicăm modelul de calcul utilizat de Lituania în PNDR 2007-2013 rezulta:

$$4\% - (4\% \times 4) + 3\% = 4\% - 0,16\% + 3\% = 6,84\%.$$

Astfel se reduce rata dobânzii pentru creditele din sector de la 11% – 12% până la aproximativ 6,84% (dobândă plătită de fermier). Iar PNDR-ul suportă 4,16%.

Ipotetic, la un credit de aprox. 1.300.000 lei (aprox. 300.000 euro):

- dobânda pe piață ar fi de 143 000 lei (11%);

- din aceasta, **54.080 lei se plătește ca subvenție la rata de dobândă din PNDR**, iar **beneficiarul plătește din surse proprii 88.920 lei**.

Acordarea unui credit prin intermediul instituțiilor de micro-creditare (IFN) presupune costuri operaționale mai ridicate⁶, ceea ce face ca marja IFN-ului să fie mai ridicată decât marja băncii (pe care am construit exemplul anterior). În acest sens, se impune să se analizeze care este nivelul mediu al acestor costuri, iar **metodologia de calcul să cuprindă marje diferențiate în funcție de vehiculul financiar luat în considerare – bancă sau instituție de microcreditare. Totusi, nivelul dobânzii plătit de beneficiar ar trebui să fie același în ambele cazuri.**

Pentru a simplifica procedura de implementare a acestei facilități de sprijin, **această metodologie trebuie să fie inclusă de la început în PNDR**, astfel ca potențialii beneficiarii să cunoască nivelul de nerambursabil posibil de accesat în cazul optării pentru utilizarea de facilități de creditare disponibile tot prin fonduri PNDR, respectiv prin schema de subvenționare a dobânzii la creditele accesate prin fond. În aceste condiții procentul de nerambursabil fiind mai mic față de cel uzual.. Trebuie precizat că valoarea ajutorului cumulat nu trebuie să depășească procentul maxim, de 50% cofinanțare publică, stabilit în cadrul măsurii de investiții în sectorul agricol, respectiv de maxim.

Această posibilitate va permite depunerea de proiecte pe prioritățile stabilite pentru această măsură, **facilitatea de creditare reprezentând un puternic vector de dirijare a fondurilor în direcția stabilită în cadrul măsurii**. Totodată, va putea rezolva principala problemă întâmpinată de autoritățile naționale și de beneficiarii actualului program: respectiv **întârzierea implementării proiectelor, rezilierea acestora spre finalul perioadei de programare a PNDR și, implicit, o rată redusă de absorbție a fondurilor europene**.

Pentru funcționarea eficientă și eficace a unei astfel de scheme, și având în vedere experiența actualului PNDR, **valoarea maximă eligibilă a unui proiect ar trebui să fie diminuată față de perioada 2007-2013, iar sprijinul financiar pentru proiectele de investiții private, respectiv alocările financiare stabilite pentru PNDR 2014-2020 să fie exprimate în moneda națională în loc**

⁶ Explicite în raportul CRPE "Soluții financiare din bani europeni pentru fermierii români. Microcreditare și garantare", mai 2013

de euro. Există mai multe exemple care recomandă acest lucru: potențialii beneficiari ai investițiilor în sectorul agricol au ca segment de piață majoritar pentru produsele lor piața locală și națională, și mai puțin au ca deținuț pe piața externă, deci nu se pune problema încasărilor în valută. Fluctuația cursului valutar este un factor important, astfel încât trebuie să cumpere valută pentru achitarea ratelor, ceea ce induce un cost suplimentar. De asemenea, în contextul procesului de simplificare a implementării pentru noul PNDR susținut de MADR, utilizarea monedei naționale pentru exprimarea sprijinului financiar în cadrul PNDR, dar și în procedurile de selectare și contractare ale APDRP ar conduce la o simplificare semnificativă, și așteptată de solicitanții de fonduri PNDR. În prezent, în cadrul unui contract de finanțare semnat de un beneficiar cu APDRP se folosește un nivel al cursului valutar Euro/leu la selectarea proiectului, alt nivel la momentul semnării contractului și un alt nivel la momentul autorizării unei cereri de plată aferente proiectului respectiv. De asemenea, în cadrul cererii de finanțare pentru un proiect de investiții este prevăzută o linie bugetară, denumită „diferențe de curs valutar”, al cărei nivel este de 5% din valoarea publică a unui proiect și care este prevăzută în bugetul unui proiect de investiții. Aceasta este folosită de către beneficiar doar la sfârșitul implementării proiectului, pe baza unor justificări temeinice din partea acestuia și doar cu aprobarea APDRP. De cele mai multe ori, aceste fonduri stau blocate în cadrul contractelor încheiate între beneficiari și APDRP, în final nefiind solicitate de către beneficiari pentru utilizare. În concluzie, un procent de 5% din alocarea publică a investiției pentru modernizarea exploatațiilor agricole stă blocată în bugetele proiectelor contractate, neputând fi folosită în mod optim și eficient pentru contractarea și realizarea de noi proiecte.

Pentru ca pachetul de sprijin oferit prin fondul de creditare și microcreditare să fie cât mai accesibil pentru solicitanți și eficient, recomandăm introducerea în PNDR a unei **măsuri de consultanță pentru solicitanții acestei facilități de creditare/microcreditare**, ale cărei acțiuni de sprijin să fie targetate pe o consultanță specifică, particularizată nevoilor de dezvoltare ale fermierului.

De exemplu, în cazul, în care un tânăr fermier dorește să acceseze un proiect de investiții, pregătirea economico-financiară a proiectului să se poată realiza utilizând fondurile din această măsură.

Recomandăm ca această măsură să aibă două componente esențiale:

- 1. O componentă economico-financiară necesară utilizării fondurilor PNDR pentru investiții private.**
- 2. O componentă tehnică, specifică sectorului agricol, pe tema managementului activităților agricole desfășurate în cadrul fermei)**

II. Reducerea costului garanțiilor pentru proiectele derulate de tinerii fermieri și de start-up-urile care dezvoltă proiecte de investiții.

Acordarea de garanții de 100% pentru tinerii fermieri care accesează fonduri de investiții din PNDR

Pentru start-up-uri, valoarea comisionului de garantare este mare (1,25%), comparativ cu posibilitățile de accesare a creditelor în cazul tinerilor fermieri (start-up-uri). De aceea, pentru perioada 2014-2020 este necesară instituirea unor scheme de ajutor de stat permise și funcționale la nivel european, prin care se va putea realiza consolidarea încrederii instituțiilor financiare bancare și nebankare în capacitatea start-up-urilor din agricultura de a accesa credite și instrumente financiare. În cadrul acestei facilități, ajutorul de minimis este sub forma de garanție.

Aceasta se poate realiza prin instituirea unei scheme de minimis prin preluarea unui părți din riscul asumat de fondurile de garantare la acordarea de garanții pentru IMM-uri din sectorul agricol.

În prezent, suma ajutorului de minimis nu poate depăși 7.500 Euro pentru trei ani fiscali. O astfel de schemă poate fi instituită de MADR pentru ferme mici și tineri fermieri (start-up-uri) pentru a îmbunătăți accesul la finanțare din fonduri europene.

Argumentele principale sunt legate de costurile ridicate ale comisioanelor de garantare practicate în prezent de fondul de garantare pentru proiectele de investiții (start-up-uri), respectiv în procent de 1,25% din valoarea garanției acordate. Pe lângă aceste costuri, start-up-ul trebuie să demonstreze disponibilități financiare însumând, minim valoarea dobânzii pe primul an. **De asemenea, pentru a crește impactul fondului de creditare și/sau micro-creditare în rândul beneficiarilor din categoria tinerilor fermieri recomandăm acordarea unei garanții de 100% (pe baza a două scheme de garantare, una instituită prin fondurile PNDR al cărei nivel de garantare să fie de maxim 80% și alta instituită prin fondurile bugetului de stat, al cărei nivel să fie de maxim 20%). Pentru a se potența reciproc, cele două scheme trebuie să funcționeze în paralel și să fie disponibile pentru garantarea proiectelor de investiții realizate de către tinerii fermieri din fonduri PNDR 2014-2020 .**

Cui se adresează propunerile noastre?

Propunerile se adresează categoriilor de beneficiari ai măsurii de investiții private din PNDR 2014-2020 pentru sectorul agricol, după cum urmează:

1. **Tineri fermieri** a căror organizare juridică este realizată în conformitate cu legislația națională. În cadrul programului trebuie inclusă definiția tinerilor fermierii care accesează fonduri PNDR;
2. **Ferme mici și mijlocii** a căror organizare juridică este realizată în conformitate cu legislația națională și a căror definire din punct de vedere al dimensiunii economice este stabilită în PNDR, folosind metodologia europeană de clasificare (EUROSTAT) a exploatațiilor agricole, respectiv în funcție de nivelul coeficientului „Standard Output” stabilit de Comisia Europeană pentru România;
3. **Forme asociative** de tipul cooperativelor de gradul I și II, asociațiilor agricole, organizațiilor de producători din toate sectoarele agricole, definite conform legislației naționale.

Concluzii

Direcția strategică

Voința politică de a facilita accesul la capital al agriculturii mici și mijlocii trebuie urmată de instrumente concrete de implementare. Propunerea noastră vine cu un astfel de instrument și face legătura cu banii europeni. Fiind un proiect de interes major, folosirea banilor europeni pentru capitalizarea micii agriculturi vine exact în direcția dată de reforma Politicii Agricole Comune.

Popularizare

Este nevoie de popularizarea schemelor de sprijin pentru ca acestea să aibă efect. Instrumentele financiare sunt utilizate ca acțiuni de sprijin prin FEADR pentru beneficiarii finali ai PNDR, în acest sens fiind absolut necesară derularea de către MADR de acțiuni de informare și promovare, astfel încât acestea să fie cunoscute, iar alegerea lor să se realizeze în funcție de vulnerabilitățile pieței de creditare față de finanțarea investițiilor în sectorul agricol;

Atenție la pregătirea implementării

Instrumentele financiare pot ajuta la creșterea eficienței și eficacității alocării resurselor publice. De aceea este necesar ca definirea acestora în etapa de programare să fie realizată în directă legătură cu acțiunile de implementare ulterioare. Această etapă de programare presupune pregătirea prealabilă a legislației naționale necesară implementării, elaborarea documentelor care trebuie întocmite de beneficiari, proceduri de lucru care trebuie să fie definite de agenția de plăți, training specializat pentru angajații agenției de plăți și pentru cei ai autorității de management.

Efectul de multiplicare a capitalizării în agricultură

Dacă aceste instrumente de capitalizare vor funcționa în viitorul PNDR avem o șansă de a depăși blocajul major din relația sistem bancar – agricultură. Cele 60% de contracte reziliate în prezent trebuie să fie un semnal de alarmă pentru viitor. Statul poate contribui la depășirea acestui blocaj și o poate face prin adoptarea și implementarea realistă a propunerii noastre.

Acompanierea instrumentelor financiare de instrumente de managementul riscului în agricultură

Autoritățile române au demarat reglementarea măsurilor privind managementul riscului activităților economice de producție în agricultură prin pilonul I al PAC. Acest aspect vine în completarea propunerii CRPE.

Acest raport apare în cadrul programului “**Dezvoltare Rurală prin antreprenoriat și asociere**”- inițiat și finanțat de RAF și derulat în parteneriat cu CIVITAS, FDSC, CMSC, CRPE și CEED.

Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a RAF și a membrilor consorțiului. Opiniile exprimate nu implică automat poziția tuturor experților afiliați CRPE sau a altor instituții și organizații partenere CRPE.

Credit foto copertă: Audiovisual Service - European Commission

© CRPE noiembrie 2013
Centrul Român de Politici Europene
Știrbei Vodă nr. 29, Etaj 2
București
office@crpe.ro
Tel. +4 0371.083.577
Fax. +4 0372.875.089

Pentru mai multe detalii despre CRPE vizitați pagina www.crpe.ro

“Voința politică de a facilita accesul la capital al fermelor mici și mijlocii trebuie urmată de instrumente concrete de implementare.”